

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Werk en Beroepsopleiding, Digitalisering en de Plaatselijke Besturen,

B. CLERFAYT

Nota

(1) Documenten van het Parlement:
Gewone zitting 2022-2023
A-704/1 Voorstel van bijzondere ordonnantie
Gewone zitting 2023-2024
A-704/2 Advies van de Raad van State
A-704/3 Verslag
A-704/4 Amendement na verslag
Integraal verslag:
Bespreking en aanneming: vergadering van vrijdag 19 april 2024

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Emploi et de la Formation professionnelle, de la Transition numérique et des Pouvoirs locaux,

B. CLERFAYT

Note

(1) Documents du Parlement:
Session ordinaire 2022-2023
A-704/1 Proposition d'ordonnance spéciale
Session ordinaire 2023-2024
A-704/2 Avis du Conseil d'État
A-704/3 Rapport
A-704/4 Amendement après rapport
Compte rendu intégral:
Discussion et adoption: séance du vendredi 19 avril 2024

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

[C – 2024/003974]

18 APRIL 2024. — Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke regering tot vaststelling van de modaliteiten voor het opmaken van de lijst van de graven met plaatselijk historisch belang

De Brusselse Hoofdstedelijke regering,

Gelet op de ordonnantie van 29 november 2018 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging, artikel 33;

Gelet op de gelijkkansentest, opgesteld op 1 maart 2021 overeenkomstig artikel 2, 1°, van de ordonnantie van 4 oktober 2018 tot invoering van de gelijkkansentest;

Gelet op advies 74.777/4 van de Raad van State, gegeven op 27 november 2023, met toepassing van artikel 84, § 1, eerste lid, 1°, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Op de voordracht van de Minister belast met de Plaatselijke Besturen en de Minister bevoegd voor Monumenten en Landschappen;

Na beraadslaging,

Besluit :

Artikel 1. Voor de toepassing van dit besluit bedoelt men met:

- 1° openbaar beheerder: de gemeente of de intercommunale;
- 2° Directie Cultureel Erfgoed: de administratie bevoegd voor monumenten en landschappen;
- 3° BWRO: Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening van 9 april 2004;
- 4° graf met plaatselijk historisch belang: elk graf dat als een element van het plaatselijk funerair erfgoed kan worden beschouwd. Het kan hier gaan over een graf met erfgoedwaarde zoals beschreven in artikel 206, 1°, van het BWRO.

Art. 2. Elk graf van een oorlogsslachtoffer, burger of militair, is een graf met plaatselijk historisch belang.

Art. 3. Het college van burgemeester en schepenen of het bevoegde orgaan van de intercommunale wordt ermee belast om binnen vier jaar na inwerkingtreding van dit besluit de lijst op te maken van de graven met plaatselijk historisch belang.

De lijst wordt opgesteld aan de hand van het modelformulier bijgevoegd bij dit besluit, voor elk graf of geheel van graven dat beschouwd wordt van plaatselijk historisch belang te zijn.

Een voorlopige lijst van de graven met een plaatselijk historisch belang wordt door het college van burgemeester en schepenen of het bevoegde orgaan van de intercommunale voor advies toegestuurd aan de Directie Cultureel Erfgoed die een advies uitbrengt binnen 90 dagen te rekenen vanaf de datum van de ontvangstbevestiging.

Na ontvangst van het advies bedoeld in voorgaand lid, stelt het college van burgemeester en schepenen of het bevoegde orgaan van de intercommunale een definitieve lijst op van de graven met plaatselijk historisch belang.

Bij gebrek aan advies bij het verstrijken van de termijn van 90 dagen, wordt de voorlopige lijst van de graven met plaatselijk historisch belang definitief.

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

[C – 2024/003974]

18 AVRIL 2024. — Arrêté du Gouvernement de la région de Bruxelles-Capitale fixant les modalités d'établissement de la liste des sépultures d'importance historique locale

Le Gouvernement de la région de Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 29 novembre 2018 sur les funérailles et sépultures, article 33;

Vu le test égalité des chances, établi le 01 mars 2022 en vertu de l'article 2, 1°, de l'ordonnance du 4 octobre 2018 tendant à l'introduction du test égalité des chances ;

Vu l'avis 74.777/4 du Conseil d'Etat, donné le 27 novembre 2023, en application de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 1°, des lois sur le Conseil d'Etat, coordonnées le 12 janvier 1973 ;

Sur la proposition du Ministre chargé des Pouvoirs locaux et du Ministre compétent pour les Monuments et Sites ;

Après délibération,

Arrête :

Article 1er. Pour l'application du présent arrêté, il faut entendre par :

- 1° gestionnaire public : la commune ou l'intercommunale;
- 2° Direction du Patrimoine culturel : l'administration régionale chargée des monuments et des sites ;
- 3° CoBAT : Code bruxellois de l'aménagement du territoire du 9 avril 2004 ;
- 4° sépulture d'importance historique locale : toute sépulture qui est reconnue comme un élément du patrimoine local funéraire. Il peut s'agir d'une sépulture à valeur patrimoniale au regard des intérêts visés à l'article 206, 1°, du CoBAT.

Art. 2. Toute sépulture d'une victime de guerre, civile ou militaire, est une sépulture d'importance historique locale.

Art. 3. Dans les quatre ans de l'entrée en vigueur du présent arrêté, le collège des bourgmestre et échevins ou l'organe compétent de l'intercommunale est chargé d'établir la liste des sépultures d'importance historique locale.

La liste est établie au moyen du modèle de fiche figurant à l'annexe du présent arrêté, pour chaque sépulture ou ensemble de sépultures reconnus d'importance historique locale.

Le collège des bourgmestre et échevins ou l'organe compétent de l'intercommunale transmet pour avis une liste provisoire des sépultures d'importance historique locale à la Direction du Patrimoine culturel qui formule un avis dans les 90 jours à compter de la date de l'accusé de réception de cette liste.

Le collège des bourgmestre et échevins ou l'organe compétent de l'intercommunale établit la liste définitive des sépultures d'importance historique locale, après réception de l'avis visé à l'alinéa précédent.

A défaut d'avis à l'expiration du délai de 90 jours, la liste provisoire des sépultures d'importance historique locale devient définitive.

Een afschrift van de definitieve lijst wordt toegezonden aan de Directie Cultureel Erfgoed.

Art. 4. Bij het ontbreken van een lijst opgemaakt binnen de termijn van vier jaar, voorzien in artikel 3, eerste lid, van dit besluit, kan de Directie Cultureel Erfgoed een lijst van de graven met plaatselijk historisch belang voorstellen, die ze overmaakt aan de openbaar beheerder. Deze lijst wordt bekrachtigd door het college van burgemeester en schepenen of door het bevoegde orgaan van de intercommunale.

Art. 5. De graven met plaatselijk historisch belang, welke opgenomen zijn in de lijst als bedoeld in artikel 3 kunnen worden geïdentificeerd om het publiek te informeren.

Art. 6. Voor de graven waarvan de concessie werd beëindigd en waarbij na afloop van de aanplaktermijn, zoals bepaald in art. 32, tweede lid, van de ordonnantie van 29 november 2018 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging, de graftekens niet werden teruggenomen, mag de openbaar beheerder, de graftekens niet wegnemen noch verplaatsen indien de lijst als bedoeld in artikel 3 niet werd opgesteld.

Art. 7. Overeenkomstig artikel 33, eerste lid, van de ordonnantie van 29 november 2018 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging, is de openbaar beheerder belast met de goede instandhouding en het correcte onderhoud van de graven opgenomen op de lijst van de graven met plaatselijk historisch belang, in het geval dat de titularissen of de begunstigen van de betrokken concessies zijn overleden en dat er geen rechthebbenden meer zijn.

De openbaar beheerder maakt elk jaar voor 31 december de geactualiseerde lijst van graven met plaatselijk historisch belang bekend.

Art. 8. De minister belast met de Plaatselijke Besturen en de minister bevoegd voor Monumenten en Landschappen zijn, ieder voor wat hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 18 april 2024.

Voor de Brusselse Hoofdstedelijke Regering:

De Minister-President van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering,
R. VERVOORT

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,
belast met de Plaatselijke Besturen,
B. CLERFAYT

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,
bevoegd voor Monumenten en Landschappen,
S. GATZ

Une copie de la liste définitive est transmise à la Direction du Patrimoine culturel.

Art. 4. En l'absence de liste dressée dans le délai de quatre ans, prévu à l'article 3, alinéa 1er, du présent arrêté, la Direction du Patrimoine culturel peut proposer une liste des sépultures d'importance historique locale qu'elle transmet au gestionnaire public. Cette liste est ratifiée par le collège des bourgmestre et échevins ou l'organe compétent de l'intercommunale.

Art. 5. Les sépultures d'importance historique locale reprises sur la liste visée à l'article 3 peuvent être identifiées en vue d'en informer le public.

Art. 6. Pour les concessions de sépulture auxquelles il est mis fin et pour lesquelles les signes indicatifs de sépultures n'ont pas été repris à l'issue du délai d'affichage prévu à l'art. 32, al. 2, de l'ordonnance du 29 novembre 2018 sur les funérailles et sépultures, le gestionnaire public ne peut pas enlever ou déplacer de signes indicatifs de sépultures, à défaut d'avoir établi la liste visée à l'article 3.

Art. 7. Conformément à l'article 33, alinéa 1er, de l'ordonnance du 29 novembre 2018 sur les funérailles et sépultures, le gestionnaire public est chargé d'assurer la bonne conservation et le bon entretien des sépultures reprises sur la liste des sépultures d'importance historique locale, dans le cas où les titulaires ou les bénéficiaires des concessions concernées sont décédés et qu'il ne reste plus d'ayants droit.

Le gestionnaire public publie chaque année avant le 31 décembre, la liste actualisée des sépultures d'importance historique locale.

Art. 8. Le ministre qui a les Pouvoirs locaux dans ses attributions et le ministre qui a les Monuments et Sites dans ses attributions sont chargés, chacun en ce qui le concerne, de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le 18 avril 2024.

Pour le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale :

Le Ministre-Président du Gouvernement
de la Région de Bruxelles-Capitale,
R. VERVOORT

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,
chargé des Pouvoirs locaux,
B. CLERFAYT

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,
compétent pour les Monuments et Sites,
S. GATZ

BIJLAGE : Informatiefiche inzake de graven met plaatselijk historisch belang.

begraafplaats	Naam monument:	NR.	Fiche ingevuld door:	Datum veldwerk:
(Plan met aanduiding)		Ligging:		
		Afmetingen:	H B D	
		Toestand:	Goed Redelijk slecht	
		Schadebeeld:		
EPIGRAFIE & kentekens				
Tekstuele weergave	Verdiept		Verheven	
	Opgelegde letters			
	Materiaal :			
	Foto:			
	Kenteken (s) / eretekens			

BIJLAGE : Informatiefiche inzake de graven met plaatselijk historisch belang.

		Oud strijdersgraf WOI / WOII							
Registratiefiche		GEMEENTE monument nr .....Veldwerkfiche 1							
Vormelijke kenmerken									
Type		Materialen							
Grafplaat	Stèle	Zerk	kruis	sarcofaag	Blauwe hardsteen	Kalkzandsteen	marmer	graniet	Baksteen
zuil	portiek	Rots	kapel	baldakijn	Beton	cement	Marbriet	Metaal	
perk	bloembak	omheining	Andere:	Gietijzer	hout	Andere:			
Signatuur van grafmaker:		Stijl:		Beplanting:					
Symbolen & decoraties									
Voorwerpen	kruis	christushoofd	Urne	Fakkel	zeis	Doodshoofd	tibia	vuurpot	vlammen
	Hart	anker	handen	kussen	zandloper	Stralen	Andere:		
vegetatieve	klimop	Eik(blad)	Palmtak	acanthus	Doornkroon	boomstronk	immortellenkrans		
	roos	Viooltje	papaver	Graan (aren)	Lelie	Laurier	Andere:		
Dierlijke	Duif (vleugel)	Feniks	Slang (ouroborros)	Uil	Arend	Bij	hond	lam	Ramskop
	Vleermuis (vleugel)								leeuwenkop
	Andere:								
letters	α/Ω	P/X	D.O.M	R.I.P.	I.N.R.I.	Andere:			
beroepen	Passer/driehoek/ Schietlood (Architect)	Slang & kelk (esculaap)(geneesheer/ apotheker)	Kelk & hostie (priester)	Andere:					

BIJLAGE : Informatiefiche inzake de graven met plaatselijk historisch belang.

sculptuur		Klein sculptuur / Losse decoratiestukken	
Materiaal:		Omschrijving (signatuur)	materiaal
Gesigneerd:			
Beschrijving:			
Hoogte	Breedte	Diepte	
Registratiefiche grafteken			GEMEENTE monument nr. .... Veldwerkfiche 2

BIJLAGE : Informatiefiche inzake de graven met plaatselijk historisch belang.
Erfgoedwaarde (Schaal = lokaal historisch belang):

- <u>Archeologische waarde:</u>
- <u>Artistieke waarde:</u>
- <u>Esthetische waarde:</u>
- <u>Historische waarde:</u>
- <u>Landschappelijke waarde:</u>
- <u>Sociale waarde:</u>
- <u>Stedenbouwkundige waarde:</u>
- <u>Technische waarde:</u>
- <u>Volkskundige waarde:</u>
- <u>Wetenschappelijke waarde:</u>

Vershillende stappen

1. Voorbereidend werk: een groot deel van de fiches kan op voorhand worden ingevuld en zodoende worden geautomatiseerd: de begraafplaats, de registrator, de concessie, de perken, het invoeren van de plannen, enz.
2. Verzamelen van algemene gegevens (op het terrein)
3. Verzamelen van gegevens over de epigrafie

BIJLAGE : Informatiefiche inzake de graven met plaatselijk historisch belang.

4. Observatie van het grafteken/lectuur en aanduiden wat je ziet
5. Documenteer het graf of de persoon
6. Waardestelling

Tableau synthétique des principaux critères de reconnaissance des sépultures d'importance historique locale

TYPOLOGIES	MATÉRIAUX	SYMBOLES ET DÉCORATIONS	SYMBOLES ET DÉCORATIONS	SYMBOLES ET DÉCORATIONS	SYMBOLES ET DÉCORATIONS	SYMBOLES ET DÉCORATIONS
- Dalle funéraire	- Pierre bleue	Objets	Végétaux	Animal(aux)	Lettres	Profession
- Stèle	- Calcaire	- La croix du Christ	- Lierre	- Colombe (aile)	- Alfa / Omega	- Compas/triangle/
- Pierre tombale	- marbre	- La tête du Christ	- Feuille de chêne	- Phénix	- Chi / Rho	fil à plomb (architecte)
- Croix	- Granit	- Urne	- Palme	- Serpent (ouroboros)	- D.O.M.	- Serpent & Calice (Esculape) (médecin/pharmacien)
- Sarcophage	- Brique	- Torche	- Acanthe	- Hibou	- I.N.R.I.	- Calice et hostie (prêtre)
- Colonne	- Béton	- Scythe	- Couronne d'épines	- Aigle	- R.I.P.	
- Portique	- Ciment	- Crâne	- Souche d'arbre	- Abeille		
- Rocher	- Marbrite	- Tibias	- Couronne d'immortelles	- chien		
- Chapelle	- Métal	- Pot à feu	- Rose	- Agneau		
- Baldaquin	- Fonte	- Flammes	- Violette	- Tête de bélier		
- Pelouse	- Bois	- Jets	- Coquelicot	- Tête de lion		
- Bac à fleurs		- Cœur	- Céréales (épis)	- Chauve-souris (ailes)		
- Clôture		- Ancre	- Lys			
		- Mains	- Laurier			
		- Coussin				
		- Sablier				

Overzichtstabel van de belangrijkste criteria voor het erkennen van graven met plaatselijk historisch belang.

TYPOLOGIEEN	MATERIALEN	SYMBOLEN & DECORATIE Voorwerpen	SYMBOLEN & DECORATIE Vegetatieve	SYMBOLEN & DECORATIE Dierlijke	SYMBOLEN & DECORATIE Letters	SYMBOLEN & DECORATIE Beroep
- Grafplaat	- Blauwe hardsteen	- Kruis	- Klimop	- Duif (vleugel)	- Alfa / Omega	- Kompas/triangel/schietlood (architect)
- Stèle	- Kalkzandsteen	- Christushoofd	- Eik(blad)	- Feniks	- Chi / Rho	
- Zerk	- Marmer	- Urne	- Palmtak	- Slang (ouroborros)	- D.O.M.	- Slang en kelk (esculaap)(geenesheer/apotheker)
- Kruis	- Graniet	- Fakkeld	- Accantus	- Uil	- I.N.R.I.	
- Sarcofaag	- Baksteen	- Zeis	- Doornkroon	- Arend	- R.I.P.	
- Zuil	- Beton	- Doodshoofd	- Boomstronk	- Bij		
- Portiek	- Cement	- Tibia	- Immortellenkranen	- Hond		
- Rots	- Marbriet	- Vuurpot	- Roos	- Lam		
- Kapel	- Metaal	- Vlammen	- Viooltje	- Ramskop		
- Baldakijn	- Gietijzer	- Stralen	- Papaver	- Leeuwenkop		
- Perk	- Hout	- Hart	- Graan (aren)	- Vleermuis (vleugel)		
- Bloembak		- Anker	- Lelie			
- Omheining		- Handen	- Laurier			
		- Kussen				
		- Zandloper				

ANNEXE: Fiche de renseignements sur les sépultures d'importance historique locale.

Cimetière	Nom du monument :	Numéro	Fiche complétée par:	Date du travail sur le terrain:
(Plan avec localisation)		Situation :		
		Dimensions:	Hauteur	Largeur
		Etat de conservation:	Bon	Moyen
		Domages :		Mauvais
EPIGRAPHIE & INSIGNES				
Inscriptions		Profondeur		
		Hauteur		
		Lettres apposées		
		Matériau(x) :		
		Photo :		
		Insigne(s) / insigne(s) d'honneur		

ANNEXE: Fiche de renseignements sur les sépultures d'importance historique locale.

Fiche d'enregistrement		Tombe d'ancien combattant. Première Guerre mondiale / Deuxième Guerre mondiale											
		COMMUNE/VILLE monument n° .....Fiche terrain 1											
Les caractéristiques formelles													
Typologie						Matériaux							
Dalle funéraire	Stèle	Pierre tombale	Croix	Sarcophage	Pierre bleue	Calcaire	Marbre	Granit	Brique				
Colonne	Portique	Rocher	Chapelle	Baldaqin	Béton	Ciment	Marbrite	Métal					
Pelouse	Bac à fleurs	Clôture	Autre :	Fonte	Bois	Autre :							
Signature du tailleur de pierre (de la pierre tombale/du tombeau) :						Plantation :							
Symboles & décorations													
Objets	Croix	Tête du Christ	Urne	Torche	Scythe	Crâne	Tibias	Pot à feu	Flammes				
	Cœur	Ancre	Mains	Coussin	Sablifier	Jets	Autre :						
	Lierre	Feuille de chêne	Palme	Acanthe	Couronne d'épines	Souche d'arbre d'immortelles	Autre :						
Animal(aux)	Rose	Violette	Pavot	Céréales (épis)	Lys	Laurier	Autre :						
	Colombe (ailes)	Phénix	Serpent (ouroboros)	Hibou	Aigle	Chien	Agneau	Tête de bélier	Tête de lion				
	Chauve-souris (ailes)												
Lettres	Autre(s) :												
	α/Ω	P/X	D.O.M	R.I.P.	I.N.R.I.	Autre :							

ANNEXE: Fiche de renseignements sur les sépultures d'importance historique locale.

Profession	Compas/triangle/ fil à plomb (architecte)	Serpent & Calice (Esculape)(médecin/ph armacien)	Calice et hostie (prêtre)	Autre :
sculpture / pièces de décoration				
Matériau(x) :				
Signature :				
Description :				
Hauteur		Largeur		Profondeur
Fiche d'enregistrement				
COMMUNE/VILLE monument n° .....Fiche terrain 2				

ANNEXE: Fiche de renseignements sur les sépultures d'importance historique locale.

Valeur patrimoniale (échelle = intérêt historique local) :

- <u>Valeur Archéologique :</u>
- <u>Valeur Artistique :</u>
- <u>Valeur Esthétique :</u>
- <u>Valeur Historique :</u>
- <u>Valeur Paysagère :</u>
- <u>Valeur Sociale :</u>
- <u>Valeur Urbanistique :</u>
- <u>Valeur Technique :</u>
- <u>Valeur Folklorique :</u>
- <u>Valeur Scientifique :</u>

Différentes étapes

1. Travaux préparatoires : une grande partie des fiches peuvent être remplies à l'avance et ainsi être automatisées : le cimetière, l'officier d'état civil, la concession, les emplacements, l'analyse des plans, etc.

ANNEXE: Fiche de renseignements sur les sépultures d'importance historique locale.

2. Collecte de données générales (sur le terrain)
3. Collecte de données relatives à l'épigraphie
4. Observation de la tombe/lecture et indication de ce qu'on voit.
5. Documenter la tombe ou la personne
6. Évaluation de la valeur patrimoniale

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot vaststelling van de modaliteiten voor het opmaken van de lijst van de graven met een plaatselijk historisch belang van 18 april 2024.

Vu pour être annexé à l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale fixant les modalités d'établissement de la liste des sépultures d'importance historique locale du 18 avril 2024.

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Rudi VERVOORT

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,
belast met de plaatselijke Besturen

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,
chargé des Pouvoirs locaux

Bernard CLERFAYT

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Monumenten en Landschappen,

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,
compétent pour les Monuments et Sites,

Sven GATZ